

АСИСТЕНТ ВЧИТЕЛЯ У ЗАКЛАДАХ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ: ФУНКЦІЇ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Козинець О. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри логопедії та логопсихології

Карпець О. В.

магістр кафедри логопедії та логопсихології

**Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна**

У зв'язку із впровадженням інклюзивного навчання у загально-освітніх навчальних закладах освіти України виникла необхідність у введенні додаткової штатної одиниці для роботи з учнями з особливими освітніми потребами, що дало б змогу забезпечити на практиці реалізацію необхідних навчально-виховних цілей, адже діти із психофізичними особливостями потребують додаткової уваги та допомоги у навчанні.

У «Типових штатних нормативах закладів загальної середньої освіти», затвердженими наказом Міністерства освіти і науки від 06 грудня 2010 року за № 1205 та зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 22 грудня 2010 року за № 1308/18603, було передбачено можливість введення посади асистента вчителя. Проте наказ набрав чинності з 01 вересня 2012 року, про що йдеться у Листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29 вересня 2012 року за № 1/9-694. Останній документ підтверджує, що у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням може вводитись додаткова посада асистента вчителя для роботи з учнями з особливими освітніми потребами з розрахунку 0,5 ставки на клас, у якому навчаються такі діти. Також у даному листі зазначається, що посадові обов'язки асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням розробляються та затверджуються директором цього закладу на підставі орієнтовних функціональних обов'язків даного фахівця [2; 3].

Уперше орієнтовні кваліфікаційні характеристики асистента вчителя у класі з інклюзивним навчанням було описано у листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25 вересня 2012 року за № 1/9-675. До цього часу з моменту введення інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах обов'язки асистента вчителя впливали з особливостей його роботи з дитиною із психофізичними особливостями, співпраці із вчителем класу та іншими фахівцями, що входять до команди психолого-педагогічного супроводу

дитини з особливими освітніми потребами, проте не було чіткого розмежування того, що саме повинен робити асистент вчителя, які його права, за що він відповідає [1].

У зв'язку із епідемічною ситуацією, яка склалася у країні та необхідністю врегулювання питань щодо можливого введення дистанційного навчання у навчальних закладах, зокрема у школах, 31 серпня 2020 року Міністерство освіти і науки України видало лист, у якому переглянуто та доповнено обов'язки асистента вчителя та вимоги до нього. У ньому ж говориться про те, що особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу забезпечує саме асистент вчителя [4].

На посаді асистента вчителя можуть працювати особи, які мають педагогічну освіту. При цьому вони повинні мати такі моральні якості, психічний і фізичний стан, що дозволяють виконувати професійні обов'язки [4].

Асистент вчителя зобов'язаний дотримуватися принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства у відносинах з учнями та їхніми батьками; виконувати обов'язки, визначені установчими документами закладу освіти, трудовим договором; забезпечувати єдність навчання, виховання та розвитку учнів; дотримуватися у своїй педагогічній діяльності інших принципів освітньої діяльності, визначених статтею 6 Закону України «Про освіту»; використовувати державну мову в освітньому процесі відповідно до вимог законодавства; володіти навичками з надання домедичної допомоги дітям; постійно підвищувати свою педагогічну майстерність; дотримуватися принципу конфіденційності стосовно стану здоров'я та іншої особистої інформації про учасників освітнього процесу; повідомляти про факти булінгу (цькування), свідком якого вони були особисто чи про який дізналися від інших осіб, вживати невідкладних заходів щодо його припинення; забезпечувати особистісно-орієнтоване спрямування освітнього процесу для учня з особливими освітніми потребами; допомагати у навчанні не лише дитині з особливими освітніми потребами, а й усім іншим учням класу; брати участь у розбудові інклюзивного освітнього середовища разом з іншими педагогічними працівниками закладу освіти; забезпечувати партнерство із вчителем та іншими учасниками освітнього процесу з метою виконання освітньої програми для досягнення усіма учнями класу результатів навчання, формування у них відповідних компетентностей, забезпечення їхнього особистісного та соціального розвитку [4].

Асистент вчителя забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами; разом із вчителем класу виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає дитині у виконанні навчальних завдань, залучає учня до різних видів навчальної

діяльності; у складі групи фахівців бере участь у розробці та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами [5].

Асистент вчителя здійснює організаційну, навчально-розвиткову та виховну, діагностичну, прогностичну та консультативно-комунікативну функції [4].

Організаційна функція полягає у допомозі в організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі; наданні допомоги дітям з особливими освітніми потребами в організації робочого місця; проведенні спостереження за учнем під час освітнього процесу з метою вивчення його індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів і потреб; допомозі дитині концентрувати увагу та сприянні формуванню в неї саморегуляції та самоконтролю; співпраці із фахівцями, які безпосередньо працюють із учнем з особливими освітніми потребами; забезпеченні разом з іншими працівниками здорових і безпечних для дитини умов навчання, виховання та праці; веденні необхідної документації [4, 5].

Навчально-розвиткова та виховна функція базується на співпраці асистента із вчителем класу у наданні учневі таких освітніх послуг, що задовольняють його освітні потреби, і забезпеченні єдності навчання, виховання та розвитку дитини; здійсненні соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами; турботі про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учня; сприянні розвитку дитини з особливими освітніми потребами та поліпшенню її психоемоційного стану; стимулюванні розвитку соціальної активності учня, сприянні виявленню та розкриттю його здібностей, талантів; сприянні соціалізації та включенню до учнівського колективу дитини із психофізичними особливостями; створенні для дитини відповідної навчально-виховної ситуації, обстановки оптимізму та впевненості у своїх силах і майбутньому. Також асистент вчителя адаптує чи модифікує матеріали до уроку та забезпечує при цьому розробку роздаткових матеріалів та індивідуальних завдань для дитини із психофізичними особливостями з метою досягнення цілей, поставлених індивідуальною програмою розвитку [4, 5].

Діагностична функція сконцентрована на вивченні особливостей діяльності та розвитку дитини з особливими освітніми потребами, визначенні її потенційних можливостей, сильних і слабких сторін, перешкод у навчанні. Асистент вчителя вивчає та аналізує динаміку розвитку учня, порівнює стан сформованості його окремих функцій у динаміці. Із цією метою він веде портфоліо дитини з особливими освітніми потребами та постійно його поповнює. Асистент вчителя у складі команди психолого-педагогічного супроводу учня з особливими

освітніми потребами разом з іншими фахівцями розробляє та оцінює виконання індивідуальної програми розвитку цієї ж дитини [4, 5].

Прогностична функція полягає у тому, що асистент вчителя, попередньо вивчивши актуальний та потенційний розвиток учня з особливими освітніми потребами, бере участь у складі команди психолого-педагогічного супроводу цієї дитини у розробленні індивідуальної програми розвитку. Асистент вчителя здійснює прогноз відповідно до стану сформованості функцій дитини та її компетенцій порівняно із фіксованими прогнозами в індивідуальній програмі розвитку, ставить «SMART-цілі», що передбачають наступне: функціональність цілей та їх відповідність теперішньому рівню розвитку дитини; сформульованість цілей так, щоб можна було побачити, як учень опановує матеріал; вимірюваність та чіткі критерії, за допомогою яких можна визначити, чи досягнув учень необхідного рівня розвитку [4, 5].

Консультативно-комунікативна функція проявляється у тому, що асистент вчителя повинен постійно спілкуватися із батьками учня з особливими освітніми потребами, надавати їм необхідну консультативну допомогу. Також він постійно інформує їх та вчителя класу про досягнення учня [4, 5].

Література:

1. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 08 черв. 2018 р. № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#n11> (дата звернення: 01.01.2021).

2. Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 06 груд. 2010 р. № 1205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10/ed20101206/conv#n8> (дата звернення: 31.12.2020).

3. Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням : лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 28 верес. 2012 р. № 1/9-694. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-694736-12/conv#n2> (дата звернення: 31.12.2020).

4. Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році : лист Міністерства освіти і науки України від 31 серп. 2020 р. № 1/9-495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-495729-20> (дата звернення: 03.01.2021).

5. *Щодо посадових обов'язків асистента вчителя : лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25 верес. 2012 р. № 1/9-675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-675736-12> (дата звернення: 31.12.2020).*

ШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Колеснікова Ю. С.

учитель історії

**КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа III ступенів № 64
Маріупольської міської ради Донецької області»
м. Маріуполь, Донецька область, Україна**

У сучасному освітянському просторі України питання реформування освіти є одним із пріоритетних в розвитку галузі; при цьому треба зазначити, що ключові аспекти процесу реформування ще довгий час будуть викликати суперечки між ініціаторами змін та безпосередніми учасниками освітнього процесу, на який, власне, ці зміни й спрямовані. Якщо освітній процес буде вдосконалений, наближений до вимог сучасності з її розвитком ІТ-технологій, цифровізації життя, технологічності праці, то головним його продуктом стане така генерація молоді, яка зможе продуктивно жити й творити в новому суспільстві, а значить зможе впевнено дивитися у майбуття і стати запорукою розвитку успішної держави. Але сучасна українська система освіти вже довгий час долає головний недолік освітянської системи пострадянського простору: всі нововведення і прогресивні технології впроваджуються як щось чужорідне, вольовими зусиллями; нарощування освітніх реформ супроводжується нагромадженням застарілих методик і технологій, ідеологічною заангажованістю представників старшого покоління батьківської та педагогічної спільноти. Особливо суперечливими стали питання функціональних змін в сучасній українській освіті, зокрема реформа старшої школи. Згідно з нею, а також із Законом України «Про загальну середню освіту» звична для нас школа повинна зазнати докорінних змін: молодша (1 – 4 класи), середня (5 – 9 класи) і старша (10 – 11, а в майбутньому і 12-ті класи) школи повинні бути функціонально відокремленими одна від одної. Середня школа буде іменуватися гімназією, а старша – ліцеєм. Такий розподіл учнів має важливе психологічне значення, адже кожна вікова група дітей буде існувати в своєму середовищі, яке є більш звичним,